

HEGEM VAKFI
SOSYAL ARABULUCULUK AKADEMİSİ

5

MÜZAKERENİN SOSYAL PSİKOLOJİSİ

DAVRANIŞIN
DİNAMIĞI

Doç. Dr. Gül Sultan ÖZEREN

MÜZAKERENİN SOSYAL PSİKOLOJİSİ

“Davranışın Dinamiği”

Doç. Dr. Gül Sultan ÖZEREN

HEGEM Yayınları
Adem SOLAK Kütüphanesi
Bilimsel ve Eğitsel Eserler Dizisi

MÜZAKERİNİN SOSYAL PSİKOLOJİSİ
Yazar: Gül Sultan ÖZEREN

2025 Aralık ANKARA

İSBN: 978-975-2489-25-7

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ YERİNE.....	V
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM	
MÜZAKARENİN BİLİMİ VE SANATI	7
2. BÖLÜM	
DAVRANIŞ	15
3. BÖLÜM	
ALGI VE ALGININ BİLEŞENLERİ	19
4. BÖLÜM	
GÜDÜLENME (MOTİVASYON)	27
5. BÖLÜM	
DUYGU VE DUYGU DÜZENLEME	45
KAYNAKLAR.....	81

ÖNSÖZ YERİNE

İlişkiler zordur, çünkü insan olmak zordur. İlişkilerin nasıl yaşandığı sorusu, hayatın nasıl yaşandığı sorusundan hiç de farklı değildir.

(J. Welwood)

Karl Jaspers, felsefeyi; “Felsefe; doğrunun her anlamıyla sevgiye dayanan bir mücadelesini vermek, bu yolda insanlar arası iletişime cesaret edebilmektir” biçiminde tanımlar. Felsefenin amacını da; “Sonuç olarak felsefenin gayesi; her şeyden önce bütün gayelerin toplandığı kişiler arası ilişkiler ve iletişimde, yani varlığın bilinmesi, sevginin aydınlatılması, huzura/güvenliği ulaşılması ve buna göre davranılması olarak tanımlanabilir” şeklinde ifade eder.

İnsan hakkı, öncelikle şiddetsiz yaşama hakkıdır. Şiddetin olduğu bir yerde insanca yaşamının sayısız zorlukları vardır. Şiddet, öncelikle sosyolojik, sosyal psikolojik ve felsefi bir olgudur. Onu tek bir türe, dahası son bir olaya indirgediğiniz zaman kavram kargaşasına düşer, dahası bilgi kirliliği içinde bireysel ve toplumsal yanımlara yol açarsınız.

İnsan hakları, demokrasi kültürü, şiddetle mücadele ve sosyal arabuluculuk kavramları iç içe anlamlar taşır. Bu üç alanı birbirinden kesin çizgilerle ayıramazsınız. Sosyal arabuluculuk böyle bir kesişmenin birlikte yaşama kültürünü güçlendirici temel argümanı, sosyal hizmet modelidir. Bütün Batılı toplumlarda barış kültürünü güçlendirme projeleri öncelikli olarak sosyal arabuluculuk kültürü üzerinden kurgulanmıştır. Sanayi çağı bütün dünyada aynı zamanda hızı şehirleşme olgusunu doğurmuştur. Buna göçleri, dahası zorunlu göçleri de eklediğimizde yerleşim yerlerinin giderek daha farklı kültürlere sahip insan guruplarının bir arada yaşamaya başladığı bir dünyada olduğumuzu fark etmek zor değildir.

Farklı toplulukların aynı mekanları paylaşmasının bütün ülkelerde kaçınılmaz olarak uyum sorunlarını doğurduğunu derinden hissettiğimiz bir çağda yaşamaktayız. Sosyolojik bir gerçekliktir ki bu durum, kişilerle grup, grupla diğer gruplar arasında anlaşmazlıkların, çatışmaların ortaya çıkmasına yol açar; açmaktadır da.

HEGEM Vakfı bilim ekiplerince 27 ilde yürütülen “İller Düzeyinde Sosyal Risk Haritaları” çalışmalarında yüz yüze anket uygulaması yoluyla 120 bin lise öğrencisine ve ceza infaz kurumlarında bulunan 12 bin gence ulaşıldı. Bu büyük çalışmanın “anlaşmazlık çözümü” ile ilgili birkaç sorunun tablo ve analizlerini burada paylaşmak anlamlı olacaktır. (Solak, 2018. Gençlik ve Şiddet)

Anne ve babanız anlaşmazlıklarını DAHA ÇOK nasıl çözüyorlar?						
	LİSE GENÇ (% ORAN)			CİK GENÇ (% ORAN)		
	Erkek	Kız	TOPLAM	Erkek	Kadın	TOPLAM
SORUN ÇÖZME BİÇİMİ	%	%	%	%	%	%
Birbirine küserek	10	16	13	15	19	17
Münakaşa yoluyla	24	34	28	35	43	39
Fiziksel şiddetle	6	16	12	20	24	17
Karşılıklı konuşarak	60	34	47	30	24	27

(VARSA) Kardeşlerinle anlaşmazlıklarınızı DAHA ÇOK nasıl çözüyorsunuz?						
	LİSE GENÇ (% ORAN)			CİK GENÇ (% ORAN)		
	Erkek	Kız	TOPLAM	Erkek	Kadın	TOPLAM
SORUN ÇÖZME BİÇİMİ	%	%	%	%	%	%
Birbirine küserek	9	13	11	12	14	13
Münakaşası yaparak	30	42	36	33	41	37
Fiziksel şiddetle	22	18	20	33	25	29
Karşılıklı konuşarak	39	27	33	22	20	21

Liseye devam eden gençlerden sadece %47’si anne babalarının anlaşmazlıklarını çatışmaya dönüştürmeden karşılıklı konuşarak çözdüklerini beyan etmişlerdir. Bu oran kardeşler arasında ise %33’tür. Yani evlerimizin yaklaşık yarısında anne babalar anlaşmazlık yaşadıklarında sorunlarını çözme yolu olarak bir şekilde şiddet yolunu seçmektedir. Yine evlerimizin üçte ikisinde kardeşler aralarında ortaya çıkan anlaşmazlık durumlarında, sorunlarını çözme yolu olarak yine bir şekilde şiddet yolunu seçmektedirler.

Suçta karışan gençlerde ailede ilişkileri idare etme durumu daha trajiktir. Ceza infaz kurumlarında yürüttüğümüz çalışmalarda, ankete katılan kadınların ancak %25'i ve erkeklerin %37'si anne babalarının sorunlarını konuşarak halletme yoluna gittiğini beyan etmişlerdir. Suçta karışan gençlerin aile ilişki becerilerinin sıkıntılı olduğu, bu durumun da gençlerin tutum ve davranışlarına yansıdığı düşünülebilir.

Tabloya göre, kardeşler arasında doğan anlaşmazlıklarda izlenen yol, anne babalardan daha negatif bir görüntü vermektedir. Liseye devam eden kızların %27'si ve erkeklerin %39'u kardeşiyle anlaşmazlığa düştüklerinde yaşadıkları sorunu karşılıklı konuşarak hallettiklerini ifade etmiştir.

Suçta karışan gençlerin, kardeşleriyle düştükleri anlaşmazlıkları yapıcı yolla çözme yolunu seçme oranları sadece %21'dir. İnsan ilişki ve iletişim becerileri kişiliğin bir boyutu olarak öncelikle ailede kazanıldığına göre, bu yönden sorunlu ailede büyüyen çocuklar ilerideki hayatları açısından şanssızdırlar.

Oysa, anlaşmazlıklar birlikte yaşamının doğasında vardır. Önemli olan gündelik yaşantıda kaçınılmaz olan anlaşmazlıklarımızı nasıl idare ettiğimizdir. Bu hususta toplum kültürümüzün pek de olumlu öğeler içirmediği ortadadır.

Neden ev içi şiddet böylesine yaygındır?

Bu konuda, birkaç etken kümesinden söz edilebilir. Bunlardan birisi, aile yaşamının ayırt edici özelliği olan duygusal yoğunluk ile kişisel yakınlık arasındaki birleşimdir. Aile bağları olağan olarak yoğunlukla, sevgi ile nefret karışımı olan güçlü duygularla doludur. Ev ortamında ortaya çıkan tartışmalar, başka toplumsal bağlamlarda aynı biçimde duyumsanmayacak karşıtlıkları açığa çıkarabilir. Yalnızca önemsiz bir olay gibi görülebilecek bir durum, eşler ya da anne babalar ile çocuklar arasındaki büyük çaplı düşmanlıkları başlatabilir. Başka kadınların zıvrıklarına hoşgörülü olan bir adam, eşi bir davette çok fazla konuştuğunda ya da kendisinin sır olarak tutmak istediği özel şeyleri ortaya döktüğünde buna çok öfkelenebilir (Giddens, 2000:174).

Hiç kimse kişiliğinin korkularla belirlendiğini ve yetersizliğini maskeleyerek için sürekli olarak dış düşmanlar aramaya yönelik olduğunu kavramak istemez. Cinsler mücadelesi de, başkalarına yöneltilen bu tür çarpık ve asılsız bir öfkenin ifadesidir. Huzursuzluğumuzun asıl nedenini, yetersizlik, çaresizlik, acı, umutsuzluk ve korku duygularımızı saldırganlığımızın nedeni olarak

kabul etmek yerine, bunu kadın ile erkek arasındaki farazi rekabete yansıtırız. Burada işi nefsi müdafaa tarafına çekerek, bu kez de kendimizi karşı cinsin hakimiyetine karşı savunan bir rolde buluruz. Erkekler, bu cinsler mücadelesini, yaşam, acı ve endişe karşısındaki korkularını örtmek için kullanırlar. Kadınlar ve erkekler, kendileri için gerçekten yıkıcı olana karşı birlikte mücadele etmek yerine birbirleriyle mücadele etmeyi yeğliyorlar (Gruen, 2008:55).

Felsefenin, sanatın, sporun gerçek amacının, insanlar arası ilişkilerin güçlenmesini sağlamak olduğunu açıkça ya da dolaylı olarak ifade edenlerin sayısı oldukça fazladır. İnsan sosyal bir varlık olduğu gerçeği bizi insan ilişkilerinin değişmez önemine götürür. İlişki becerileri, empati, yardımseverlik, etkin dinleme ve anlama, duygu ve düşüncelerini açık seçik ve anlaşılır şekilde aktarma vb boyutlar sosyal hayatın, birlikte yaşamının en sağlam temellerini oluştururlar.

Erken çocukluk döneminde aile içi travmalar yaşanmışsa kişi yetişkinlikte terörize edilmiş bir çocukla yoluna devam eder. Bu durumda sevgi ve nefret uzlaşmasız bir şekilde yan yanadır; sevgi nefretin içindedir. Uluslar ve halkların, eğer toplumsallaşma süreçleri bağımsız bir gelişime değil de uyum göstermeye dayanıyorsa, vicdanlarının kaybının yasını tutamayacaklardır (Gruen, 2008:202).

Bir şairin yalnızca tek bir politik görevi vardır; o da dilini yozlaşmaya karşı korumaktır. Bu sorun günümüzde daha da ciddidir; dil çok çabuk bozuluyor. Dil bozulduğunda insanlar duygularına olan inançlarını yitiriyor, bu da şiddete yol açıyor. Bir çağ derin dönüşüm sancıları içindeyse, bütünlüğü ilk bozulan dildir. Bu durum ise doğrudan şiddetin artmasına yol açar. Billy Budd, gemi zabitanı yumruğuyla öldürdükten sonra mahkemede şöyle haykırmıştı; "Kendimi ifade edebilmiş olsaydım, ona vurmazdım... Yalnızca yumruğumla konuşabiliyorum." Kendini (ağır kekemeliği yüzünden) ifade edemeyen Billy, meramını ancak fiziksel dışavurumla ifade edebiliyordu.

Şiddet ve iletişim söz konusu olduğunda, birinin olduğu yerde diğeri olmaz. Basitçe ifade edecek olursak, düşmanınız olduğu müddetçe birisiyle konuşamazsınız; eğer onunla konuşabiliyorsanız, artık düşmanınız değildir. Süreç karşılıklıdır. İnsanlar arasındaki bağ yok olduğunda -yani iletişim imkanları ortadan kalktığında- saldırganlık ve şiddet meydana gelir (May, 2013:70).

Aynı ailenin çocukları aynı gelişme yollarını izlemez. Benzeşmekten çok ayrılırlar. Sulloway'ın (1999) savunduğu varsayım özetle böyledir. Bu hipotez, farklılığın aile bünyesinde olduğu düşüncesini güçlendirmektedir. Aktarım süreçleri ebeveynler tarafından harekete geçiriliyorsa da, gençlerin kardeşleri arasındaki deneyimi, çocuğun doğum sırasına bağlı olarak alınan mirasa tümüyle farklı bir yan anlam vermektedir. Aile içinde çocuklar, ebeveynlerinin kendilerine yaptığı yatırımı optimize etme eğilimindedirler. Gerçekten de ebeveynin ilgisinden en iyi şekilde yararlanabilmek için kardeşler arasında bir rekabet gelişir. Bununla birlikte, bu rekabeti yönetmek ve azaltmak için çocuklar, kendilerine, içinde her birinin kendine özgü stratejiler izlediği “aile içi nişler” oluşturur. Bu aile içi nişler, çocuğun ebeveynleri ve kardeşleri karşısında aldığı duruşa bağlı olarak oluşmaktadır. Büyük çocuğun aile içi nişi, ilk sırada olmaktadır. Bu tabloda, büyük çocuk sırasına bağlı olarak daha baskın ve savunmacıdır. Temel kaygısı, öncelikli konumunu korumaktır. Buna karşılık, en küçük çocuklar, ayırt edilebilmek için büyük kardeş ya da kardeşlerle daha şiddetli bir şekilde mücadele etmek eğilimindedirler. Kendilerine, diğer kardeşlerinininkinden farklı bir aile içi niş yaratmak için de yaratıcılıklarını kanıtlamaya gereksinim duyarlar. Büyük kardeşin açık baskınlığı küçükleri, ilgilerini kendilerine çevirmek için ebeveynleriyle daha sık çatışmaya itmektir. Bu süreç, en küçük çocukları daha asi kılarken, büyüklerin egemen rolde olacağı bir dizi stratejilerdir. Böylece aynı aileden gelen çocuklardan çok, ailesinde aynı kardeş sırasında bulunan çocuklar arasında eylem stratejilerinde daha fazla benzerlik olacaktır (Lahaye, 2011:54).

Geçmişte okul arkadaşlarınızla, anlaşmazlıklarınızı DAHA ÇOK nasıl çözüydünüz?						
	LİSE GENÇ (% ORAN)			ÇİK GENÇ (% ORAN)		
	Erkek	Kız	TOPLAM	Erkek	Kadın	TOPLAM
SORUN ÇÖZME BİÇİMİ	%	%	%	%	%	%
Birbirine küserek	14	24	19	10	18	14
Münakaşa yaparak	31	35	33	30	36	33
Fiziksel şiddetle	26	10	18	46	30	38
Karşılıklı konuşarak	29	31	30	14	16	15

Anket verileri, her iki kategorideki gençlerin anlaşmazlıklarını çözme becerileri yönünden sıkıntılı bir tablo sunmaktadır. Liseye devam eden gençlerin üçte bire yakını anlaşmazlıklarını karşılıklı konuşarak, yani barışçıl bir yolu izleyerek halletmeyi seçerken, geri kalan büyük yüzde ise, anlaşmazlık yaşadıklarında karşılarındakine şiddet sergilemeyi yeğlemiştir. Bu olumsuzluk suça karışan gençlerle ilgili daha da fazladır. Suça karışan beş gençten sadece birisi arkadaşlarıyla anlaşmazlığa düştüğünde, sorununu karşılıklı konuşarak halletmeyi yeğlemektedir.

Okullardaki davranışsal sapmalar üzerinde çalışan uzmanlar arasında, son 20 yılda öğrencilerin davranış sorunlarının ciddiyetinde ve yaygınlığında müthiş bir artış olduğuna ilişkin güçlü bir görüş beraberliği vardır. Bireylere ve sınıftaki gruplara düzenlenen stratejilere ilaveten, okul çapında uygun davranış yönetimi planı olmadan bu tür olaylar iyi bir şekilde yönetilemez ya da azaltılamaz (Lave vd, 2009; Liaupsin, Jolivet & Scott, 2004; Martella, Nelson & Marchand-Martella, 2003). Günümüzde bir çok okulda, özellikle ortaokullarda öğrenciler, arkadaşlarının saldırgan davranışlarından etkilenmektedirler. Barış ve çatışma çözme becerilerinin öğretilmesinin şiddeti azaltmada etkili bir strateji olduğu öne sürülmektedir. Belki de bu tür öğretim daha güvenli, daha az şiddet barındıran okulların oluşmasına katkıda bulunabilir (Kauffman, 2015:224).

Birçok şiddet önleme programının önemli bir ögesi, genellikle akran arabuluculuğunun bazı biçimlerini kullanarak başarılan çatışma çözmedir. Akran arabuluculuğunun değerini destekleyen mantık, öğrencilerin politika oluşturma ve toplum inşa etmede katılımcı olarak yer almaları gerektiği inancından doğmuştur (Garibaldi; Blanchard & Brooks, 1996; Lantieri, 1998; Lovell & Richardson, 2001; Speaker & Peterson, 2000; Vail, 1995).

Akran arabulucusunun görevi, tartışmalı bir konuda her iki tarafa sivil ve şiddet içermeyen bir atmosferde adil ve tarafsız hakemlik sağlamaktır. Bir öğrenciye yetki veren arabuluculuğun yararı, arabuluculuk kurallarına uyması şartıyla, disipline gitme korkusu olmadan sorun/anlaşmazlık yaşayan iki tarafın açık ve istekli olarak bir araya gelmesine olanak sağlamasıdır. Potansiyel olarak şiddetli öğrenci anlaşmazlıklarının giderilmesinde bu uygulamanın başarı oranı oldukça yüksektir.

Araştırmalarda, okul şiddetinin temel sebepleri olarak belirtilen etkenler arasında, aile yapısındaki zayıflama, aile içi şiddet ve uyuşturucu kullanımı

özellikle vurgulanmaktadır (Poland, 1994; Speaker & Peterson, 2000). Böylece eğer aile okula genellenecek şiddetin bir hızlandırıcısı ise, herhangi bir önleme programında ailenin yer alması akıllıca görünmektedir. Dahası okullar, sağlık ve psiko-sosyal danışmanlık gibi temel aile hizmetleri için bir kurum olarak rol oynamanın yanında, ailelere okul sonrası etkinliklerde olduğu kadar eğitim anında da yer alma fırsatı sağlanmalıdır. Şiddet önleme plan ve projeleri toplum genelini ama özellikle aileleri, okul yöneticilerini, öğretmenleri ve öğrencileri bir arada içerdiğinde en etkili olur (Austin, 2015:339).

Demokratik bir düzen arabuluculuk, müzakere ve gerekli yerlerde uzlaşmalara varılması için kurumsal düzenlemeler sunar. Açık bir tartışmanın sürdürülmesinin kendisi bir demokratik eğitim vasıtasıdır. Diğerleriyle tartışma ve müzakere daha bilinçli bir yurttaşlığın ortaya çıkmasına yol açabilir (Giddens, 2010:172).

Aşırı öfke ve saldırganlık duyguları yaşar mısınız?						
SEÇENEKLER	LİSE GENÇ (% ORAN)			CİK GENÇ (% ORAN)		
	Erkek	Kız	TOPLAM	Erkek	Kadın	TOPLAM
HAYIR	20	14	17	18	12	15
EVET	80	86	83	82	88	85
DUYGU SIKLIĞI	%	%	%	%	%	%
Haftada birkaç kez	38	38	38	45	43	44
Ayda birkaç kez	36	36	36	33	29	31
Yılda birkaç kez	26	26	26	22	28	25

Ankete katılan gençlerin ortalama %84'ü kızgın ve öfkeli. Şiddet yönünden, sınırlarda yaşayan bir gençlikle mi karşı karşıyayız? Tablo bize gösteriyor ki, bu soruya "hayır" demek çok zor; dahası imkansız. Haftada birkaç kez kızgınlık/öfke duyguları yaşayanların oranı bütün gençler içinde ortalama %38'dir. Aileyi, eğitim kurumlarını, çocuklarla, gençlerle ve ailelerle ilgili görevi bulunan tüm kurum ve kuruluşları yeniden sorgulamalıyız.

Suçluluk bilincinin nedeni, anne babamızın sevgisizliğine bir açıklama bulabilmek için, onların yetersiz sevgisinin suçunu üstlenmemizdedir.

Peki, ya suçlular ne hisseder? Bir dazlak; “Dövemezsem geberirim”, Bir katil; “Bir can aldım, çünkü bir cana ihtiyacım vardı” diyor. Ve bu tür suçluları incelediğinizde, travmatik hayat hikayelerine tanık oluyorsunuz.

İnsan kendi acısını, başa çıkması olanaksız olduğu için yaşamından tamamen çıkartırsa, o zaman başkalarının yaşamını elinde tutma duygusu, bu iç boşluğunu dolduracak bir ikame olur. Böylece şiddet yaşamın amacı haline gelir, canlılık duygusu yaratan bir şey haline gelir. İçlerindeki her türlü duyguyu yitirmiş olan insanlar, ancak canlı bir şeyi ele geçirip parçaladıklarında kendilerini duyumsayabilirler. Bir başka yaşamı dize getirip söndürdüklerinde yaşama hakim olduklarına inanırlar (Gruen, 2008:90).

Hitler veya benzeri tarafından kışkırtılarak başka insanlara işkence eden veya katliam yapan insanların dehşet verici çoklukta olması, uygarlığımızda çocukların anne babalarıyla yaşadıkları en erken ilişkilerde aldıkları duygu tahribatının ölçüsünü yansıtıyor. Aynı zamanda ürkütücü ölçüde yüksek olan kimlik yitimine de ayna tutuyor. Bu kimlik yitimi, bir yandan kurbanla suçluyu karıştırmamızla, diğer yandan cezalandırmada ısrar etmemizle kol kola yürüyor. Eğer kimliğimizi geliştirmede olanaklarımız kısıtlanırsa, kendimize yönelttiğimiz nefret de büyük oluyor. Böylece şiddeti azaltmak için uygun bir ölçüde karşı şiddet kullanma eğilimi ortaya çıkıyor. Şiddet hiçbir zaman, ceza ve karşı şiddetle engellenememiş olmasına rağmen bu görüş her yerde destekleniyor. İnsan olmaya dair soruyu, ancak şiddeti haklı çıkartmak anlamında yanıtlanabilecek bir şekilde sorarak, şiddete şiddetle karşılık verme eğilimimizi akla uygun hale getiriyoruz. ABD’de bu nedenle suç olaylarından kaynaklanan yıllık gider -önlem ve cezalandırma giderleri dahil olmak üzere- dört yüz milyar doların üzerindedir. Bu miktar ABD’nin savunma bütçesinin toplamından daha fazladır (Gruen, 2008:91).

Gençler öfkeli kişilik yapılarını kaçınılmaz olarak ileriki yaşlarda da devam ettireceklerdir. Bugün akıl almaz şekilde trafik cinayetlerine, aile içi ve akrabalar arası yaralama ve öldürme olaylarına sıkça rastlıyorsak, bunun arka planı şu an analizini yapmaya çalıştığımız tablo verileridir. Bir şeylerin çok yanlış gittiği açık; ailede, okulda, sokakta ve diğer sosyal yaşantılarda. Gençlik, aile, eğitim ve şiddet konularında çok çeşitli ve yeterli sayıda sistematik bilimsel araştırmalar yapılmalıdır. Anılan konularda, coğrafi, kurumsal ve tematik sosyal risk haritaları çıkartılmalıdır.

Hepimiz sevgi istiyoruz. Ama aslında kendimize de başkalarına da sevgisiz davranıyoruz. Buna rağmen onlar da sevgi istiyor. Ancak bazıları bu ihtiyacı inkar ediyor. Kimisi bu yüzden kendisinden veya başkalarından nefret ediyor. Sevgi ihtiyacının bir çıkmaz haline gelmesi ölçüsünde bu tür insanlar hepimiz için tehlike oluşturur. Bizi rahat bırakmazlar. kendi durumlarının umutsuzluğundan kurtulabilmek için sürekli huzursuzluk çıkartırlar.

Bu insanların kendilerini canlı hissetme biçimleri yıkıcılıktan ve ölümden yanadır. Kendilerini hissetmelerini sağlayan şey sevgi değil, nefrettir. Bunu kabul etmek istemiyoruz, ama şiddete yol açan şey sevgisizliktir. Sevgi ve nefret birbirleriyle sıkı bir bağ içindedir. Kendisini seven bir insan başkalarını da sevebilecek ve böylece nefrete yenik düşmeyecektir. Yaşamın küçümsemesiyle nefret arasında derin bir bağlantı mevcuttur (Gruen, 2007:25, 26).

Şiddet, sadece özerklik gelişiminin doğrudan bastırılması sonucu açığa çıkmaz, özerkliği reddeden değerlerin ve hayat tarzlarının güçlendirilmesi de şiddete neden olur. Ruhları yeterince hasar görmüş insanlar, etrafındaki her şeyi parçalayarak vahim bir rahatlama arayışı içindedirler (Gruen, 2004:71).

Öfke, yeni zorlanmalar ortaya çıktığında, kolayca saldırganlığa, nefrete, şiddete dönüşür. Aileler çocuklarının sakinlik ve kızgınlık hallerini iyi izlemelidir. Okul öncesi ve eğitim sürecinde. İbn-i Sina; “Çocuklarınızı öfke ve kızgınlık durumundan uzak tutunuz” der. Yüzyıllar öncesinden gelen bu pedagojik ikazı aileler, öğretmenler, yöneticiler ve tüm toplum olarak önemsemeliyiz.

“Nesne ile kurulan bir ilişki olarak, nefret sevgiden daha eskidir” denir. Çocuklara, genellikle anne babalarının saygısız, sevgisiz davranışlarına dayalı olan hayal kırıklıklarıyla sonuçlanabilecek bir “kök güven” verilir. Diyorum ki, “kök” ile söz edilebilecek bir şey varsa, o da “kök güvensizlik” ya da insanın dünyaya gelirken beraberinde getirdiği veya kısa sürede edindiği «kök korku» olmalıdır. Çünkü en küçük çocuk bile, tamamen korumasız olduğunu yaratıksal olarak “bilir”. İnsanın potansiyel olarak bu korkudan asla kurtulamadığına, bu korkuların baskı ortamlarında yeniden harekete geçirildiğine ilişkin kanıtlar bulunmaktadır.

Çevreye duyulan cinsellik öncesi erken nefret, ona duygusal olarak eşlik eden, varlığının yok olmasından duyulan «kök korku» ile birleşebilir; o zaman saldırganlık ve kendinin yıkılmasına duyulan korku, bir duygu ifadesinin iki yüzü olabilir. Korku duyulan yıkıma, korkuya neden olan şeyleri yıkarak kar-

şı konabildiği an, korku potansiyeli vahşet potansiyeline dönüşür (Reemtsma, 1998:120).

Neill; “Hiçbir çocuk teyzesi beğensin diye şu ya da bu davranışı yapmaya zorlanmamalıdır. Bir çocuğu içtenliksiz olarak hayata hazırlamaktansa, dünyadaki bütün akraba ve komşuları gözden çıkarmak daha iyidir” der.

Önsözün sonucu olarak ülkemizde On Birinci Kalkınma Planı ve İnsan Hakları Eylem Planı anlatımlarında da ifade edildiği üzere, ülkemizde acilen okullarda, ailede ve ilgili tüm kurum/kuruluşlarda sosyal arabuluculuk uygulamalarına geçilmelidir. Şiddetin suçun ortaya çıktıktan sonraki toplumlara maliyeti, önlenmesiyle ilgili maliyetinden en az yedi kat fazladır; şiddetin, suçun yarattığı toplumsal ve bireysel travmalar hariç.

Şiddetle mücadele öncelikle bir felsefe, bir inanç işidir; sosyo-kültürel bilgilendirme ve sivil mücadele seferberliğini gerektirir. Görev tanımına girdiği halde şiddetle mücadeleyi öteleyen, erteleyenler, bu öteleme ve ertelemeyi ötürü ortaya çıkacak her tür suçun dolaylı ortağıdır. MALKOM X'in dediği gibi; “Harekete geçmek lazım, şiddeti dua ederek önleyemezsiniz.”

Adem SOLAK
Şiddetle Mücadele Vakfı Genel Başkanı
22 Nisan 2022